

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	3	5	8
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	6
---	---	---	---

M.Ed. (Gen.) 4th Semester
(2040)

EDUCATION FOR DIFFERENTLY ABLE-IV (In all Mediums)

Paper—V, VI & VII-E05-INE-IV

~~Time Allowed: Three Hours~~

[Maximum Marks : 70

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~(ii) Question No. 9 is compulsory.~~

UNIT—I

1. What do you mean by Inclusive Education? What are the different models of implementing Inclusive Education? Describe in detail.

14

OR

2. Write short notes on any **TWO** of the following :—

(i) Barriers of Inclusive Education

(ii) Difference between Special Education and Integrated Education.

(iii) RTE Act, 2009 with special reference to children with diverse needs.

14

UNIT—II

3. Who are the children with Hearing Impairment ? What are their characteristics ? Explain the educational implications in the context of these children. 14

OR

4. Who are Gifted Children ? What are their characteristics ? What type of educational programme do you suggest for these children ? 14

UNIT—III

5. Explain the role of Technology for meeting the diverse needs of learners. 14

OR

6. Write a detailed note on 'Curricular Adaptations for children with diverse needs'. 14

UNIT—IV

7. What are the Educational Implications of NCF 2005 for Teacher Preparation and Transaction Modes ? Explain with examples. 14

OR

8. What type of role, do you suggest for Teachers in Inclusive Settings ? Explain with examples. 14

(Compulsory)

9. Answer the following briefly :—

- (a) Advantages of Inclusive Education.
- (b) Importance of early detection/identification of children with diverse needs.
- (c) Sources required for children with special needs.
- (d) Multicultural and Multigrade Teaching. 14

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :-
- (i) सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें। प्रत्येक प्रश्न के 14 अंक हैं।
  - (ii) प्रश्न संख्या 9 अनिवार्य है।

यूनिट-1

1. समावेशी शिक्षा से आपका क्या अभिप्राय है ? समावेशी शिक्षा को लागू करने के विभिन्न मॉडल क्या हैं ? विस्तार से बताइए। 14

अथवा

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर संक्षिप्त नोट लिखें :-

- (i) समावेशी शिक्षा की बाधाएँ
- (ii) विशेष शिक्षा और एकीकृत शिक्षा के बीच अंतर
- (iii) विभिन्न आवश्यकताओं वाले बच्चों के विशेष संदर्भ के साथ आर.टी.ई. अधिनियम, 2009। 14

यूनिट-II

3. श्रवण दोष वाले बच्चे कौन होते हैं उनकी विशेषताएं क्या हैं ? इन बच्चों के संदर्भ में शैक्षिक निहितार्थ बताएं। 14

अथवा

4. प्रतिभाशाली बच्चे कौन होते हैं ? उनकी विशेषताएं क्या हैं ? आप इन बच्चों के लिए किस प्रकार के शैक्षिक कार्यक्रमों का सुझाव दोगे ? 14

यूनिट-III

5. शिक्षार्थियों की विविध आवश्यकताओं को पूरा करने के लिए प्रौद्योगिकी की भूमिका को समझाइए। 14

अथवा

6. 'विभिन्न आवश्यकताओं वाले बच्चों के लिए अनुकूलन पाठ्यक्रम' पर एक विस्तृत नोट लिखें। 14

यूनिट-IV

7. शिक्षक की तैयारी और लेनदेन पद्धति के लिए NCF 2005 के शैक्षिक निहितार्थ क्या हैं ? उदाहरण सहित स्पष्ट कीजिए। 14

अथवा

8. समावेशी सेटिंग्स में शिक्षकों के लिए आप किस प्रकार की भूमिका का सुझाव दोगें ? उदाहरण सहित स्पष्ट कीजिए। 14

(ਅਨਿਵਾਰਯ)

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਕੇ ਸੰਖਿਪਤ ਉਤਰ ਦੋ :-

- (ਕ) ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕੇ ਲਾਭ।
- (ਕ) ਵਿਭਿੰਨ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾओं ਵਾਲੇ ਬਚਚੋਂ ਕਾ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਤਾ ਲਗਾਨਾ / ਪਹਚਾਨ ਕਾ ਸਹਤਕ।
- (ਗ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਵਾਲੇ ਬਚਚੋਂ ਕੇ ਲਿਏ ਆਵਸ਼ਯਕ ਸ੍ਰੋਤ।
- (ਘ) ਬਹੁਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਔਰ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਯਾ।

14

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (i) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ।

(ii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-1

1. ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਮੂਨੇ ਕੀ ਹਨ ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।

14

ਜਾਂ

2. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ 'ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਰੋਕਾਂ।
- (ii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ।
- (iii) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਅਧਿਨਿਯਮ, 2009।

14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਹੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਕੌਣ ਹਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 14

ਜਾਂ

4. ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਬੱਚੇ ਕੌਣ ਹਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ? 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 14

ਜਾਂ

6. 'ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ' ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪੱਧਤੀ ਲਈ ਐਨਸੀਐਫ 2005 ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। 14

ਜਾਂ

8. ਸੰਮਿਲਤ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। 14

(ਲਾਜ਼ਮੀ)

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਾਭ

(ਅ) ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਛਾਣ/ਪਛਾਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

(ੲ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰੋਤ

(ਸ) ਮਲਟੀਕਲਚਰਲ ਅਤੇ ਮਲਟੀਗਰੇਡ ਟੀਚਿੰਗ।

14